

การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างหน่วยงาน
เรื่อง “การพัฒนาสินค้าเกษตรปลอดภัยอย่างยั่งยืน”
วันพฤหัสบดีที่ 28 เมษายน 2554 เวลา 09.30 – 12.30 น.
ณ ห้องประชุมชั้น 2 ศาลากลางจังหวัดนครสวรรค์

สำนักงาน ก.พ.ร. ได้จัดเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่อง “การพัฒนาสินค้าเกษตรปลอดภัยอย่างยั่งยืน” ระหว่างจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียงกัน ได้แก่ จังหวัดชัยนาท นครปฐม นครสวรรค์ ปทุมธานี เพชรบูรณ์ อ่างทอง และอุทัยธานี โดยสรุปประเด็นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ ดังนี้

สินค้าเกษตรปลอดภัย หมายถึง ผลผลิตทางการเกษตร ทั้งไม้ผลพืชผัก พืชไร่ ที่เก็บเกี่ยวในระยะที่ปลอดภัยจากสารเคมี และรวมถึง สินค้าปศุสัตว์ เช่น หมู ไก่ ไข่ สินค้าประมงจากฟาร์มที่ได้รับรองมาตรฐาน

มาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร หมายถึง ระเบียบหรือแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะต่างๆ ของตัวสินค้าเกษตร วิธีและขั้นตอนการผลิต รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับคุณลักษณะความปลอดภัย มาตรฐานจะต้องเกิดจากการร่วมกันระหว่างผู้ผลิต

ผู้บริโภค และต้องได้รับการยอมรับจากทั้ง 2 ฝ่าย เพื่อให้มาตรฐานถูกนำมาใช้เป็นบรรทัดฐานในการดำเนินการทางการผลิตสินค้าเกษตรนั้นๆ มาตรฐานสินค้าเกษตรมีองค์ประกอบทั้งส่วนที่เป็นมาตรฐานคุณภาพในเชิงคุณลักษณะ เช่น พันธุ์ ขนาด รูปร่างสี รสชาติ ความสมบูรณ์ของผลผลิต เป็นต้น และมาตรฐานของความปลอดภัย เช่น ปลอดภัยจากสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่ตกค้างในผลผลิต หรือความปลอดภัยจากการปนเปื้อนสารเคมีหรือเชื้อโรคอื่นๆ ที่ก่อให้เกิด

อันตรายต่อมนุษย์ ซึ่งรวมทั้งความปลอดภัยตลอดกระบวนการผลิต และระหว่างการขนส่งก่อนถึงผู้บริโภค ในปัจจุบันความปลอดภัยจะรวมไปถึงการปลอดจากโรคแมลง ศัตรูพืช และปลอดจากโรคสัตว์ที่จะเป็นอันตราย ความปลอดภัยในอาหารเริ่มมีการตื่นตัว และมีความจำเป็นมากขึ้น จนเกษตรกรต้องออกมาเรียกหามาตรฐาน หรือสิ่งที่เป็นบรรทัดฐานในการผลิตเพื่อให้ได้สินค้าเกษตรที่ปลอดภัยในระดับที่ยอมรับได้ ณ ขณะนี้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) เป็นผู้ที่กำหนดให้ใช้เครื่องหมาย Q เพื่อใช้รับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารให้เป็นเครื่องหมายเดียวกัน ซึ่งจะแสดงถึงการมีคุณภาพ และปลอดภัย สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ และช่วยเป็นการกระตุ้นเตือนประชาชนให้เลือกใช้สินค้า และบริโภคอาหารที่ปลอดภัย

การควบคุมคุณภาพสินค้าเกษตรจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาและการผลิตสินค้าเกษตรให้ตรงตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในการผลิตทางการเกษตรที่ถูกต้องและเหมาะสม (Good Agricultural Practice : GAP) ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติงานในระบบผลิตเพื่อทำให้การผลิตได้คุณภาพที่ดีตรงตามมาตรฐานที่กำหนด ทำให้มีความปลอดภัยทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค และไม่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมอีกด้วย ทางกรมวิชาการเกษตรได้ให้ความหมายว่า เกษตรดีที่เหมาะสม โดยมีระบบการจัดการ

กระบวนการผลิตทางการเกษตร เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยมีคุณภาพ ปราศจากศัตรูพืช และจุลินทรีย์ เป็นที่พึงพอใจของผู้บริโภค โดยปัจจัยที่ใช้ในการตรวจประเมินแปลงผลิตของเกษตรกรเพื่อให้ได้ตามระบบการจัดการคุณภาพพืช “เกษตรดีที่เหมาะสม” (GAP) มีการตรวจสอบอย่างน้อย 8 ปัจจัย คือ แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร การเก็บรักษาและขนย้ายผลผลิตภายในแปลง การบันทึกข้อมูล การผลิตให้ปลอดภัยจากศัตรูพืช การจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพ การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว เมื่อเกษตรกรปฏิบัติตามทั้ง 8 ปัจจัยแล้ว จะได้รับหนังสือแหล่งผลิตพืช “เกษตรดีที่เหมาะสม” (GAP) ภายใต้อักษรย่อ “Q” ขณะนี้กรมวิชาการเกษตรกำลังรณรงค์ให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการโดยขอรับการจดทะเบียนแปลงเกษตรกร เพื่อผู้ตรวจสอบแปลง GAP (Inspector) เข้าไปทำการตรวจสอบได้

จังหวัดอ่างทอง

ได้แลกเปลี่ยนว่า จังหวัดทำโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยให้ได้มาตรฐาน ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย ภายใต้การใช้สารเคมีตามมาตรฐาน GAP กำหนด โดยช่วงแรกของโครงการจังหวัดจะเน้นการพัฒนาความรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่ก่อน ส่วนมากเป็นการพัฒนาความรู้ด้านการบรรยายความรู้ด้านการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย ด้วยรูปแบบการอบรมแบบที่สอนน้อง อบรมและปฏิบัติในสถานที่จริง เป็นต้น ผลลัพธ์ของโครงการนี้ทำให้มีแปลงเกษตรกรได้รับ GAP มากขึ้น สำหรับประเด็นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในเวลานั้นว่ามีปัญหาเร่งด่วนอะไรเกิดขึ้น แล้วต้องการแก้ไขทันที หรือมีความรู้อะไรใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรในเวลานั้น เพื่อเพิ่มผลผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย นอกจากนี้ ทางจังหวัดเคยสำรวจการใช้สารเคมีของเกษตรกร โดยการเข้าไปตรวจสอบสุขภาพแก่เกษตรกร แต่ผลที่ได้ไม่สามารถสรุปได้ถึงผลของโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าปลอดภัยได้ เพราะส่วนมากเจ้าของผลผลิตเกษตรจะจ้างแรงงานต่างด้าวเข้ามาฉีดสารเคมีแทน

จังหวัดนครสวรรค์

ได้ร่วมแลกเปลี่ยนว่า จังหวัดนครสวรรค์ถือได้ว่าเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญ โดยเฉพาะเป็นแหล่งผลิตกุ้งเส้นถั่วเขียวที่ใหญ่อันดับต้นๆ สำหรับสินค้าเกษตรปลอดภัย จังหวัดส่งเสริมให้เกษตรกรลดการใช้สารเคมี และส่งเสริมให้ใช้สารชีวเวทย์สำหรับป้องกันเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล สำหรับต้นทุนการผลิตสินค้าปลอดภัยจะมากหรือน้อย น่าจะขึ้นอยู่กับความมุ่งหวังผล ถ้ามองเพื่อตอบสนองตลาดต่างประเทศก็จำเป็นที่จะมีต้นทุนการรับรองมาตรฐาน GAP เพิ่มขึ้น แต่ถ้ามองแบบเศรษฐกิจพอเพียงภายในประเทศ อาจจะไม่จำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่ายรับรองมาตรฐาน GAP แต่ให้เน้นการใช้สารหมักชีวภาพแทนการใช้สารเคมีก็สามารถผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยให้ผู้บริโภคได้เช่นกัน

จังหวัดอุทัยธานี

โดยส่วนมากจังหวัดดำเนินการด้วยการค้นหา Best Practice ในเรื่อง GAP เพื่อนำมา เป็นตัวอย่างและศึกษาเผยแพร่ นอกจากนี้ ก็จะเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปลอดภัยต่อผลผลิตทางเกษตร

นอกจากนี้ มองว่า GAP เป็นขบวนการใหญ่ ทั้งภาครัฐและ เอกชนควรร่วมบูรณาการทำงานส่งเสริมร่วมกัน เพราะ นอกจากการเพาะปลูกสินค้าเกษตรปลอดภัยนั้นยากและ ต้นทุนค่อนข้างสูง และผลตอบแทนสูงใจที่แตกต่างกว่า สินค้าเกษตรทั่วไปไม่ชัดเจนเท่าไรนัก ทำให้เกษตรกรไม่ค่อยสนใจการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย ดังนั้น มองว่าถ้า ต้องการส่งเสริมเรื่องนี้กันจริงๆ ควรทำงานอย่างบูรณาการ และมีหน่วยงานเจ้าภาพที่เป็นทางการ

จังหวัดปทุมธานี

เกษตรกรในจังหวัดปทุมธานีได้รับใบรับรอง GAP เบื้องต้น เกือบทุกท่านแล้ว แต่ยังมีปัญหาเรื่องความล่าช้าในการได้รับใบคิวตรวจรับรอง จากกรมวิชาการเกษตร ผลลัพธ์ที่ได้ คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการประสบความสำเร็จ และสามารถเติบโตในการผลิตสินค้าปลอดภัยอย่างยั่งยืน อีกทั้งมีการรวมกลุ่มของผู้ผลิตจัดตั้งตลาดสีเขียว เพื่อจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัยใน สถานที่ต่างๆ เช่น ในโรงพยาบาลธรรมศาสตร์ นอกจากนี้ สำนักงานเกษตร

จังหวัดปทุมธานีได้ร่วมกับตลาดสี่มุมเมือง เพิ่มช่องทางจำหน่ายให้กับสินค้าปลอดภัย อีกทั้ง ได้มีการ ส่งเสริมพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย ด้วยการพัฒนาความรู้ และพาไปศึกษาดูงาน ตลอดจน เผยแพร่แลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับ Best Practice นอกจากนี้ ยังมองว่ากลยุทธ์การโฆษณาสื่อสารกับ ผู้บริโภคจะเป็นปัจจัยหนึ่งในการช่วยส่งเสริมตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยได้ และจูงใจให้เกษตรกรหันมา ผลิตกันมากขึ้น

จังหวัดนครปฐม

สำหรับหัวข้อนี้ มองเป็นโจทย์ว่า จะทำอย่างไรให้สินค้าเกษตรปลอดภัยอย่างยั่งยืน และ เกษตรกรมีรายได้อย่างยั่งยืนตลอดไป สินค้าเกษตรเด่นของจังหวัดจะเน้นที่พืชผัก อาทิ หน่อไม้ฝรั่ง ส้มโอ เป็นต้น จังหวัดนครปฐมเคยได้งบประมาณส่วนนี้เยอะ แต่ปัจจุบันโดนตัดงบเยอะเหมือนกัน งบประมาณ กรมที่ได้มา เราจะเน้นอบรมส่งเสริมเรื่องการเกษตรให้เกษตรกร ส่วนงบประมาณจังหวัดด้านพืชผัก ปลอดภัยที่ได้มา จะใช้ในการดำเนินการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จังหวัด อบรมเจ้าหน้าที่ที่ตรวจแปลง อบรมการ

ส่งเสริมเกษตรกร และเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการตรวจดำเนินการแปลง เป็นต้น โดยมีเป้าหมายหลัก คือ ไม่น้อยกว่า 1,400 แปลงได้รับการรับรองต่อปี ปัจจัยของความสำเร็จที่สำคัญในด้านเกษตรปลอดภัยของจังหวัด คือ จังหวัดส่งเสริมด้านเกษตรปลอดภัยอย่างจริงจังและมุ่งมั่น ทำให้เกษตรกรหันมาเข้าร่วมโครงการเกษตรปลอดภัยมากขึ้น และความเข้มแข็งในกลุ่มเครือข่ายทั้งภาคเกษตรกร ภาคเอกชน หน่วยราชการ โดยมีการทำข้อตกลงกันล่วงหน้า รวมทั้ง จังหวัดรณรงค์เรื่องการตลาดรองรับผลผลิต โดยให้เอกชนเข้ามาช่วยขับเคลื่อน เราส่งออกสินค้าเกษตรปลอดภัยไปต่างประเทศเยอะ แต่ในตลาดในประเทศไทยกลับพบสารเคมีในสินค้าเกษตร ทำให้จังหวัดหันมาส่งเสริมสินค้าเกษตรปลอดภัยในประเทศ แต่ตลาดในประเทศยังไม่ยั่งยืนมากนักเพราะผู้บริโภคในประเทศยังไม่ค่อยตระหนักถึงความสำคัญของสินค้าเกษตรปลอดภัยมากนัก สำหรับปัญหาในอนาคตที่มีแนวโน้มการถ่ายโอนงานรับรองมาตรฐาน GAP ไปให้เอกชนทำแทนนั้น มองว่าค่าใช้จ่ายการตรวจรับรอง GAP น่าจะสูงขึ้น และเป็นการผลักภาระต้นทุนไปให้เกษตรกรเกินไป ซึ่งทุกวันนี้จังหวัดช่วยรับภาระค่าใช้จ่ายตรงนี้อยู่บ้างแล้วผ่านกรมวิชาการเกษตร แต่เมื่อใดโอนไปให้เอกชนรับรองสินค้าตลาดต่างประเทศอาจจะต้องขอความร่วมมือบริษัทส่งออกในการช่วยเกษตรกร แต่สินค้าสำหรับตลาดในประเทศคงจะเป็นปัญหาในเรื่องต้นทุนที่สูงขึ้น และโครงการในอนาคตของจังหวัดจะนำร่องโครงการส่งเสริมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์กับกลุ่มจังหวัด

จังหวัดชัยนาท

เห็นด้วยว่า ถ้าจะให้เกษตรกรลงทุนเองในด้านค่าใช้จ่ายการตรวจรับรอง GAP โดยจังหวัดไม่ให้เงินสนับสนุน คงจะยากต่อการจูงใจเกษตรกรให้หันมาเพาะปลูกพืชผักปลอดภัย สำหรับสินค้าเกษตรปลอดภัยเด่นของจังหวัด คือ ข้าว จังหวัดได้รับงบประมาณโครงการผลิตข้าวปลอดภัย โดยมีตัวชี้วัด คือ มีแปลงรับรองไม่น้อยกว่า 400 แปลงต่อปี สำหรับด้านการส่งเสริมสินค้าเกษตรปลอดภัยของจังหวัดชัยนาท มีการบูรณาการร่วมกันหลายหน่วยงานทั้งหน่วยงานด้านเกษตร และด้านพาณิชย์ ซึ่งมีหลายกิจกรรม เช่น มีการฝึกวิทยากรในโรงเรียนเกษตรกรรมเพื่อสอนและให้ความรู้แก่เกษตรกร ส่งเสริมการผลิตและให้ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ส่งเสริมการผลิตศัตรูตามธรรมชาติ เป็นต้น ปัญหาคือเกษตรกรที่เราติดตามไม่ชอบจดบันทึกและขาดแหล่งที่เก็บวัสดุอุปกรณ์ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

จังหวัดเพชรบูรณ์

ช่วงหน้าหนาวจังหวัดมีแหล่งท่องเที่ยวเป็นภูเขาชื่อดังที่เรียกว่า “ภูทับเบิก” ซึ่งยังเป็นสถานที่ที่มีการปลูกผักกะหล่ำปลีมากอีกด้วย สมัยก่อนชาวบ้านมีการใช้สารเคมีค่อนข้างมากในการปลูก แต่ต่อมาได้งบประมาณจากองค์การเกษตรแห่งสหประชาชาติ ได้เข้ามาส่งเสริม และวิจัยสารชีวภาพในการทำลายแมลง และโรคที่เกิดจากการปลูกกะหล่ำปลี ทำให้เกษตรกรลดการใช้สารเคมี สำหรับการส่งเสริมเกษตรปลอดภัย GAP ของ

จังหวัด ได้รับความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน อาทิ กรมส่งเสริมการเกษตร ดำเนินการอบรมเกษตรกรและ
ลงทะเบียนเกษตรกรให้เข้าสู่ระบบ กรมวิชาการเกษตร จะเข้ามารับรองมาตรฐานของผลิตผลทาง
การเกษตร ซึ่งโดยทั่วไปผลผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยภายใต้มาตรฐาน GAP จะสามารถขายได้ราคาที่สูงถึง
2 เท่าของราคาสินค้าเกษตรทั่วไป นอกจากนี้ จังหวัดยังส่งเสริมให้มีร้านอาหารเกษตรปลอดภัยด้วย

ผอ.กมลจินันท์

กล่าวสรุปว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการพัฒนาสินค้าเกษตรปลอดภัยอย่างยั่งยืนคิดว่า
ทุกคนที่มาประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวันนี้คงจะได้ความรู้ใหม่ๆ ไปไม่มากก็น้อย ผลสำเร็จจากการจัดเวทีที่
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) เกี่ยวกับประสบการณ์ เทคนิค วิธีการพัฒนา
สินค้าเกษตรปลอดภัย ในครั้งนี้ จังหวัดต่างๆ ที่เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไป
ปฏิบัติ และประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของจังหวัดของตนเอง อันจะก่อให้เกิดการต่อยอดและ
ยกระดับความรู้ ทำให้เกิดการพัฒนาผลผลิตสินค้าทางการเกษตรปลอดภัยของจังหวัดให้มีคุณภาพมาก
ยิ่งขึ้นต่อไป นอกจากนี้ ผลจากการดำเนินการดังกล่าว ยังก่อให้เกิดความมั่นใจในการเข้าถึงปัญหา มีการ
สร้างเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความผูกพันต่อกันเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ทำให้ผลงานที่
ได้มีคุณภาพ ซึ่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชุมชนนักปฏิบัติถือเป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนและเครื่องมือใน
การจัดการความรู้อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาบุคลากรและองค์กรต่อไป ทางสำนักงาน ก.พ.ร. จะนำสรุปการ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวันนี้ขึ้นเว็บไซต์ของสำนักงาน เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ต่อไปเช่นกัน

กลุ่มบริหารการเปลี่ยนแปลง 6 / บันทึกgrayงานการประชุม